

T.C.
ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI
ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Orman İdaresi ve Planlama Dairesi Başkanlığı

TÜRKİYE ORMAN VARLIĞI

köklerinde hayat var...

Orman İdaresi ve Planlama Dairesi Başkanlığı Yayın No. : 115
Envanter Serisi No. : 17

Bu kitapçık,
Orman Genel Müdürlüğü
Orman İdaresi ve Planlama Dairesi Başkanlığınca hazırlanmıştır.
Tel: + 90 (312) 207 66 13-14 Belgegeçer: + 90 (312) 207 66 15
E-posta: oip@ogm.gov.tr

Tasarım / Baskı
CTA Ltd.
(0312) 222 66 77

Fotoğraflar
OGM Arşivi

© Her türlü basım ve dağıtım hakkı Orman Genel Müdürlüğüne aittir.
İzinsiz olarak kısmen veya tamamen kopyalanamaz ve çoğaltılamaz.

ANKARA – 2014

ÖNSÖZ

Ülkemiz orman ekosistemlerinin özellikle zengin biyolojik çeşitliliği nedeniyle ulusal önemi yanında küresel düzeyde de dikkat çekmekte olup, bugün bunun sürdürülebilir yönetiminin sağlanması gerekmektedir.

Orman Genel Müdürlüğü, orman kaynaklarının sürdürülebilir yönetiminde, ormanların ekolojik, ekonomik ve sosyal fonksiyonlarının entegre bir yaklaşımla, çok amaçlı faydalanma, koruma ve geliştirilmesi için orman amenajman planlarının düzenlenmesi, uygulamalarının izlenmesi ve değerlendirilmesini yapmaktadır.

1992 Rio-Çevre ve Kalkınma Konferansı sonrasında, Pan Avrupa bölgesel süreci kapsamında, 1993 yılında Helsinki’de yapılan Avrupa Ormanlarının Korunması Bakanlar Konferansı kararları metnindeki Sürdürülebilir Orman Yönetimi tanımı; ormanların ve orman alanlarının ekolojik, ekonomik ve sosyal fonksiyonlarının yöresel, ulusal ve küresel düzeyde şimdi ve gelecekte diğer ekosistemlere zarar vermeden yerine getirilebilmesi için biyolojik çeşitliliğini, verimliliğini, yenilenebilirlik kapasitesini, hayatiyetini ve potansiyel varlığını sürdürebileceği bir şekilde ve oranda kullanımı iradesini belirtmektedir.

Bu nedenle, orman ekosistemlerimizin sürdürülebilir yönetimi, aktüel orman istatistiklerinin sağlanması ve geçmiş yıllara ait veri ve bilgilerle ilişkilendirilmesi, geleceğe ilişkin projeksiyonların yapılarak stratejik kararların alınmasını ve orman ekosistemlerinin diğer ekosistemlerle olan etkileşimlerinin de incelenerek değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Ulusal ölçekli veri ve bilgi kaynaklarımız, ayrıca bölgesel ve küresel istatistiklerle mukayese edilmesi, ülkemizin orman kaynaklarının dünya ölçeğinde değerlendirilmesi ve ormancılığımızın uluslararası platformda etkinliğinin artırılması gerekmektedir.

1963-1972 yılları arasında hazırlanan orman amenajman planları veri ve bilgilerinin derlenerek ilk defa 1980 yılında yayınlanan Bülten’den sonra çeşitlenen ve zenginleşen bu kaynak, ormancılığa ilişkin istatistikleri içermektedir.

Güncel verilerle, kapsamlı bir şekilde hazırlanan bu kaynağı, Bakanlığımız ve diğer ilgili tarafların kullanımına sunarken, yararlı olmasını diliyorum.

İsmail ÜZMEZ
Orman Genel Müdürü

GİRİŞ

Ormanlar, insanlığa gıda, yakıt, barınak, temiz hava ve su, ilaç, gelir kaynağı, istihdam, dinlenme, peyzaj gibi maddi-manevi birçok ekonomik, ekolojik, sosyokültürel faydalar sunan doğal bir kaynaktır. Bir ekosistem olarak orman, belirli bir kapalılıkta ağaçlar, diğer bitki ve hayvan topluluğu ile topraktaki gözle görünmeyen diğer organizmaların cansız çevreyle belli bir denge içinde karşılıklı olarak birbirleriyle etkileşimde bulunduğu canlı bir sistem ve topluluktur. Bu paha biçilemeyen doğal kaynağın maddi ve manevi faydalarının ve hizmetlerinin kıyamete kadar sürmesi, tabiatına uygun olarak sürdürülebilirlik ilkesi ile idare edilmesine bağlıdır.

Türkiye ormanlarının tamamına yakını devletin hüküm ve tasarrufu altında olup, büyük çoğunluğu Orman Genel Müdürlüğü tarafından sürdürülebilirlik ilkesi esas alınarak idare edilmektedir. 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 26. maddesinde yer alan "... Devlet ormanlarından yapılacak istihsal, Orman ve Su İşleri Bakanlığınca tespit olunacak esaslar dairesinde ve **Amenajman Planlarına göre Devlet tarafından yapılır...**" hükmünün bir uygulaması olarak ülke ormanlarının tamamı orman amenajman planları ile işletilmektedir. Bu planlar; Orman Genel Müdürlüğü, Orman İdaresi ve Planlama Dairesi Başkanlığı tarafından, belli dönemleri içerecek şekilde Orman İşletme Şefliği bazında yapılmaktadır.

İlk Orman Amenajman Planı 1917 yılında yapılmış ve bu plan ile birlikte Türk ormancılığında planlı döneme geçilmiştir. Türkiye'nin Ulusal Ekonomisi yönünden olduğu kadar, ormancılık sektörü için de 1963 yılı önemli bir yıl olmuş ve 1963-1972 yılları arası dönemde, kalkınma planlarında ormancılık sektörü için tespit edilen hedeflere ulaşılması gayesi ile Türkiye'deki bütün ormanların amenajman planları, 10 yıllık bir sürede tamamlanmıştır. Böylece ormancılık sektörü tüm Türkiye'yi planlayan ilk sektör olmuştur.

Ülkede ulusal orman envanteri bilgileri; arazi çalışmaları ve uzaktan algılama yöntemlerinin birlikte kullanıldığı kombine envanter yöntemiyle, Orman Amenajman Planları için toplanan verilerden elde edilmektedir. Bu kitapçık, ENVANİS (envanter-istatistik) veri tabanı yardımı ile belirli aralıklarla güncellenen orman envanter bilgilerini içermekte olup, ormanların 2012 yılı itibarıyla son durumu hakkında istatistiki bilgiler vermektedir.

TANIMLAR

- **Orman**, oldukça geniş bir alanda kendine özgü bir iklim oluşturabilen, belirli yükseklik, yapı ve sıklıktaki ağaçlar, ağaçcık, çalı ve otsu bitkiler, yosun, eğrelti ve mantarlar, toprağın altında ve üstünde yaşayan mikroorganizmalar ve çeşitli böcek ve hayvanlarla orman toprağının birlikte oluşturduğu hayat birliğidir (Aytuğ, 1976).
- **Ormanlık alan**, üzerinde orman ağacı bulunan alanın hektar ölçü birimine göre büyüklüğüdür (ORMANSU, 2010).
- **Orman formu**, aktüel durumdaki orman yapısı veya niteliğini ifade eder. Aynıyaşlı ve değişikyaşlı olarak 2'ye ayrılır.
- **Normal kapalı orman**, ağaçların tepe çatılarının %11-100 oranlarında alanı örttüğü ormanlardır.
- **Boşluklu kapalı orman**, ağaçların tepe çatılarının %10'dan az oranda alanı örttüğü ormanlardır.
- **Koru ormanı**, tohum orijinli yetişmiş veya yetiştirilecek ormandır (Çoğunlukla uzun idare süreli, yüksek boylu ağaçların olması hedeflenen kuruluş yapısıdır).
- **Baltalık ormanı**, sürgün kökenli tıraşlama ormanıdır (Çoğunlukla kısa idare süreli ve ince sürgün kökenli ağaçların olması hedeflenen kuruluş yapısıdır).
- **Ağaç serveti**, ormanın ölçüldüğü anda yaşayan ve üretim yapan, belirli bir göğüs çapının üstündeki gövdelerin hacimleri toplamıdır. (Eraslan, 1982). Göğüs çapı 8 cm ve üzeri gövdelerin, m³ cinsinden dikili kabuklu silindirik gövde hacimleri toplamıdır.
- **Yıllık cari artım**, orman servetinin yıl sonundaki cari artım miktarıdır.
- **Dikili kabuklu gövde hacmi**, ağacın dip kütükten tepeye kadar olan kabuklu gövde hacmidir.
- **Eta**, faydalanmayı düzenleyen Amenajman metotlarına dayanılarak kararlaştırılan ve ilk amenajman planı süresinde, ormandan alınması uygun ve mümkün olan periyodik veya yıllık hasılattır. (Eraslan, 1982).
- **Amenajman**, bir orman işletmesini veya onun ayrıldığı alt işletme ünitelerini tespit edilen amaçlara göre planlayan, planın uygulanmasını izleyen ve süresi bitince planı yenileyen bir ormancılık bilim dalıdır.

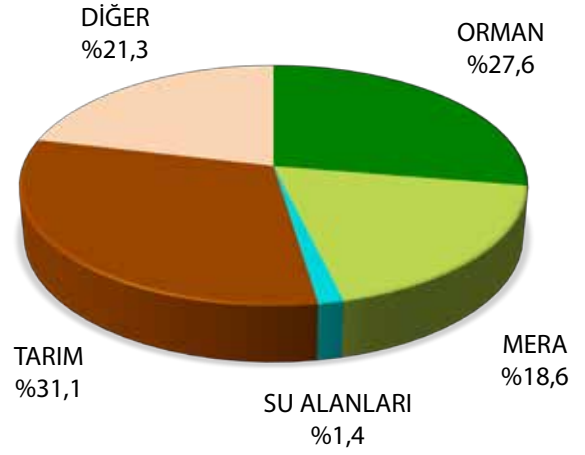

TÜRKİYE'DE ARAZİ KULLANIMI

Türkiye yaklaşık olarak 80 milyon hektar yüzölçümüyle, dağlık ve ekocoğrafya bakımından zengin bir çeşitliliğe sahiptir. Bu ekolojik zenginliğe paralel olarak ormanları da tür ve kompozisyon olarak zengindir. 2012 yılı itibarıyla yapılan tespitlere göre ormanlar, ülke yüzölçümünün %27,6'sını kaplamaktadır. Bu rakama orman içi açıklıklar dâhil değildir. Şekil 1'deki verilerden orman, su ve diğer araziler dışındakiler Türkiye İstatistik Kurumuna aittir.

ŞEKİL-1 : Türkiye'de Arazi Kullanım Sınıflarının Ülke Yüzölçümüne Dağılımı

Arazi Kullanımı	Alan (ha)	(%)
Orman	21.678.134	27,6
Mera	14.617.000	18,6
Su Alanları	1.050.854	1,4
Tarım	24.437.000	31,1
Diğer (*)	16.751.482	21,3
Genel Alan	78.534.470	100

(*) Diğer arazi kullanımları ağaçsız orman toprağı, yayla, bozkır, kayalık-taşlık araziler, kum, bataklık, iskân, mezarlık, ocak, izin verilmiş tesisler vb. alanları kapsar.

ORMANLARIMIZIN DURUMU

Türkiye ormanlarının tamamına yakını devletin hüküm ve tasarrufu altında olup, büyük çoğunluğu Orman Genel Müdürlüğü tarafından idare edilmektedir. Özel mülkiyete ait orman alanı tüm ormanlık alanın binde birinden daha azdır (yaklaşık 18 bin hektar). Türkiye ormanları, en küçük işletme birimi olan orman işletme şefliği bazında, 10-20 yıllık dönüş süreleri ile hazırlanan orman amenajman planları ile işletilmektedir. Amenajman planlama çalışmaları sırasında; ormanlardaki örnek alanlarda alan, servet, artım, ağaç türü, verimlilik ve kapallık durumlarını içeren envanter çalışmaları yapılmakta ve bu veriler sayısal ortamda değerlendirilerek amenajman planları hazırlanmaktadır.

Bu kitapçıkta Orman Amenajman Planlarındaki bilgilerden faydalanılarak 2012 yılı itibarıyla en son envanter verileri özet olarak verilmiş olup, ormanların geçmişteki ve günümüzdeki durumu karşılaştırılmıştır.

GEÇMİŞTEKİ DURUM

1963-1972 Arası Dönem Envanteri

Beş Yıllık Kalkınma Planları ile planlı döneme geçen ülkemizde, orman envanteri çalışmalarına 1963 yılında başlanmış ve 1963-1972 yılları arası dönemde, tüm ülkenin Orman Amenajman Planları yapılarak, elde edilen orman envanter verileri, 1980 yılında yayımlanmıştır. Bu döneme ait envanter değerlendirme sonuçlarına göre; genel ormanlık alan 20,2 milyon hektar, toplam ağaç serveti 935 milyon m³ ve yıllık cari artım 28 milyon m³ olarak tespit edilmiştir. Bu artımın yıllık ortalama 23 milyon m³ü odun üretimi için faydalanma etası olarak planlanmıştır. Yani; her yıl 5 milyon m³ artım, servet birikimi için ormanda bırakılmıştır (OGM, 2006).

Tablo 1: Ormanların 1963-1972 Dönemi Saha, Servet ve Artım Durumu

ORMANLIK ALAN DAĞILIMI (1973 Yılı Envanter Sonucu)						
İŞLETME ŞEKLİ	Normal Kapalı		Boşluklu Kapalı		TOPLAM	
	ha	%	ha	%	ha	%
Koru	6.176.899	31	4.757.708	23	10.934.607	54
Baltalık	2.679.558	13	6.585.131	33	9.264.689	46
Toplam	8.856.457	44	11.342.839	56	20.199.296	100

AĞAÇ SERVETİNİN DAĞILIMI (1973 Yılı Envanter Sonucu)						
İŞLETME ŞEKLİ	Normal Kapalı		Boşluklu Kapalı		TOPLAM	
	m ³	%	m ³	%	m ³	%
Koru	758.732.197	81	54.349.847	6	813.082.044	87
Baltalık	88.300.818	9	34.129.288	4	122.430.106	13
Toplam	847.033.015	90	88.479.135	10	935.512.150	100

YILLIK CARİ ARTIMIN DAĞILIMI (1973 Yılı Envanter Sonucu)						
İŞLETME ŞEKLİ	Normal Kapalı		Boşluklu Kapalı		TOPLAM	
	m ³	%	m ³	%	m ³	%
Koru	20.791.672	74	1.343.744	5	22.135.416	79
Baltalık	4.813.197	17	1.114.592	4	5.927.789	21
Toplam	25.604.869	91	2.458.336	9	28.063.205	100

1973-2004 Arası Dönem Envanteri

1973 yılından sonra yenilenen planlardaki bilgilerin güncellenmesi, 1997 yılında ikinci defa yapılmıştır. Buna göre; 1997 yılında orman varlığı 20,8 milyon ha olarak tespit edilmiştir.

2004 yılı sonu değerlendirme sonuçlarına göre ise; genel ormanlık alanın 21,2 milyon hektar büyüklüğe ulaştığı görülmüştür. Bu dönemde ormanlık alan ülke genel alanının %27,2'sini oluşturmuştur.

Tablo 2: Ormanların 2004 Yılındaki Saha, Servet ve Artım Durumu

ORMANLIK ALAN DAĞILIMI (2004 Yılı Envanter Sonucu)						
İŞLETME ŞEKLİ	Normal Kapalı		Boşluklu Kapalı		TOPLAM	
	ha	%	ha	%	ha	%
Koru	8.940.215	42	6.499.380	31	15.439.595	73
Baltalık	1.681.006	8	4.068.146	19	5.749.152	27
Toplam	10.621.221	50	10.567.526	50	21.188.747	100

AĞAÇ SERVETİNİN DAĞILIMI (2004 Yılı Envanter Sonucu)						
İŞLETME ŞEKLİ	Normal Kapalı		Boşluklu Kapalı		TOPLAM	
	m ³	%	m ³	%	m ³	%
Koru	1.128.570.285	88	65.436.741	5	1.194.007.026	93
Baltalık	70.463.902	5	23.653.844	2	94.117.746	7
Toplam	1.199.034.187	93	89.090.585	7	1.288.124.772	100

YILLIK CARİ ARTIMIN DAĞILIMI (2004 Yılı Envanter Sonucu)						
İŞLETME ŞEKLİ	Normal Kapalı		Boşluklu Kapalı		TOPLAM	
	m ³	%	m ³	%	m ³	%
Koru	29.908.701	82	1.518.086	4	31.426.787	86
Baltalık	3.926.196	11	929.308	3	4.855.504	14
Toplam	33.834.897	93	2.447.394	7	36.282.291	100

1973-2004 yılları arasında yenilenmiş olan orman amenajman planlarındaki bilgilere göre; ormanlardan odun üretimi olarak planlanan yıllık ortalama faydalanma miktarı = eta (dikili kabuklu gövde hacmi olarak) işletme şekillerine göre;

- Koru ormanlarından : 11.282.421 m³
- Baltalık ormanlarından : 5.017.247 m³ (6.689.663 Ster)
- TOPLAM : 16.299.668 m³ olarak tespit edilmiştir (OGM, 2006).**

BUGÜNKÜ DURUM

2005-2012 yılları arasında yenilenen Orman Amenajman Planlarının ENVANİS veri tabanında güncellenmesi sonucu elde edilen verilere göre; ülke ormanları 21,7 milyon hektar olarak tespit edilmiştir. Bu ormanlık alan miktarı ülke genel alan toplamının %27,6'sı kadardır.

Tablo 3: Ormanların 2012 Yılındaki Alan, Servet ve Artım Durumu

ORMANLIK ALAN DAĞILIMI (2012 Yılı Envanter Sonucu)						
İŞLETME ŞEKLİ	Normal Kapalı		Boşluklu Kapalı		TOPLAM	
	ha	%	ha	%	ha	%
Koru	10.281.728	47,4	6.978.864	32,2	17.260.592	79,6
Kor.T/Baltalık	1.276.940	5,9	3.140.602	14,5	4.417.542	20,4
Toplam	11.558.668	53,3	10.119.466	46,7	21.678.134	100

AĞAÇ SERVETİNİN DAĞILIMI (2012 Yılı Envanter Sonucu)						
İŞLETME ŞEKLİ	Normal Kapalı		Boşluklu Kapalı		TOPLAM	
	m ³	%	m ³	%	m ³	%
Koru	1.365.186.239	91	59.319.695	4	1.424.505.934	95
Kor.T/Baltalık	52.296.445	4	17.652.159	1	69.948.604	5
Toplam	1.417.482.684	95	76.971.854	5	1.494.454.538	100

YILLIK CARİ ARTIMIN DAĞILIMI (2012 Yılı Envanter Sonucu)						
İŞLETME ŞEKLİ	Normal Kapalı		Boşluklu Kapalı		TOPLAM	
	m ³	%	m ³	%	m ³	%
Koru	37.300.713	89	1.411.640	3	38.712.353	92
Kor.T/Baltalık	2.719.466	6	747.296	2	3.466.762	8
Toplam	40.020.179	95	2.158.936	5	42.179.115	100

Günümüzde ormanlardan odun üretimi olarak yıllık ortalama planlanan faydalanma miktarı = eta (dikili kabuklu gövde hacmi olarak) işletme şekillerine göre;

- Koru ormanlarından : 13.269.618 m³
- Kor.T/Baltalık ormanlarından : 3.725.583 m³
- TOPLAM : 16.995.201 m³ olarak tespit edilmiştir.**

GEÇMİŞTEKİ VE BUGÜNKÜ DURUMUN KARŞILAŞTIRILMASI

Ormanlık Alanın Karşılaştırılması

Genel olarak değerlendirildiğinde; geçmişteki duruma göre bugünkü ormanların, alan ve serveti ile yıllık cari artımları artmaktadır. Bu değişimde, son dönemlerdeki planlama ve uygulama faaliyetlerinde, ormanların odun üretimi dışında diğer ürün ve hizmet fonksiyonlarının dikkate alınması etkili olmuştur. Ayrıca ormanların korunması ve geliştirilmesi için yapılan faaliyetler de ormanların alan, servet ve artım bakımından artmasında etkili olmuştur.

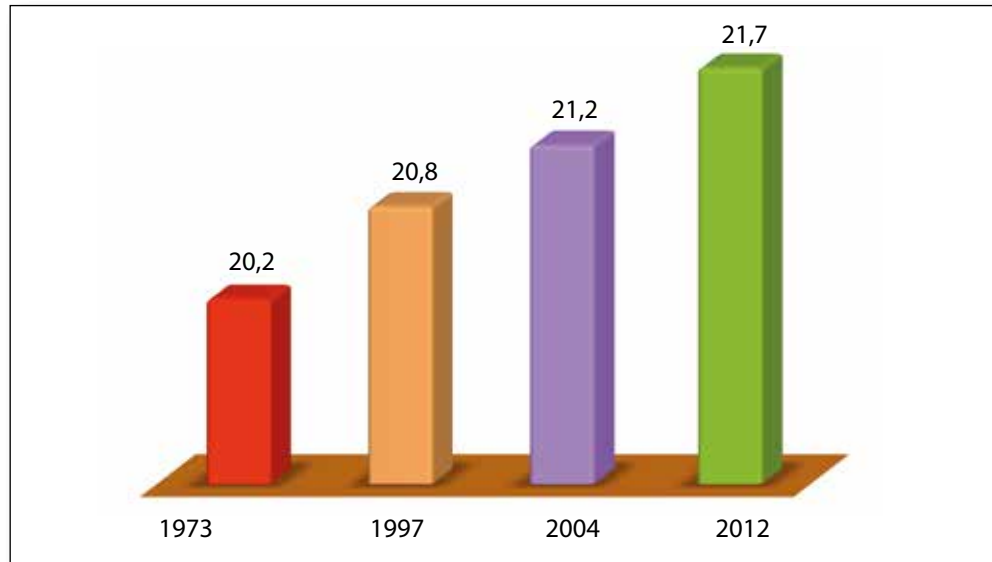
Ormanların büyüklüğü ve değişimleri bakımından, bugüne kadar gerçekleştirilen orman envanter değerlendirme sonuçlarına göre genel ormanlık alanımızın büyüklüğü;

- 1963–1972 dönemi : 20.199.296 ha (Ülke genelinin %26,1'i),
- 1997 : 20.763.248 ha (Ülke genelinin %26,7'si),
- 2004 : 21.188.747 ha (Ülke genelinin %27,2'si),
- 2012 : 21.678.134 ha (Ülke genelinin %27,6'sı)

olarak tespit edilmiştir. Bu envanter sonuçlarına göre; ormanlık alanda son 40 yılda yaklaşık 1,5 milyon hektarlık artış olduğu tespit edilmiştir.

Yıllara göre ormanların alan durumu aşağıda karşılaştırılmıştır.

Şekil 2: Geçmişten Günümüze Türkiye Orman Varlığı (milyon ha)

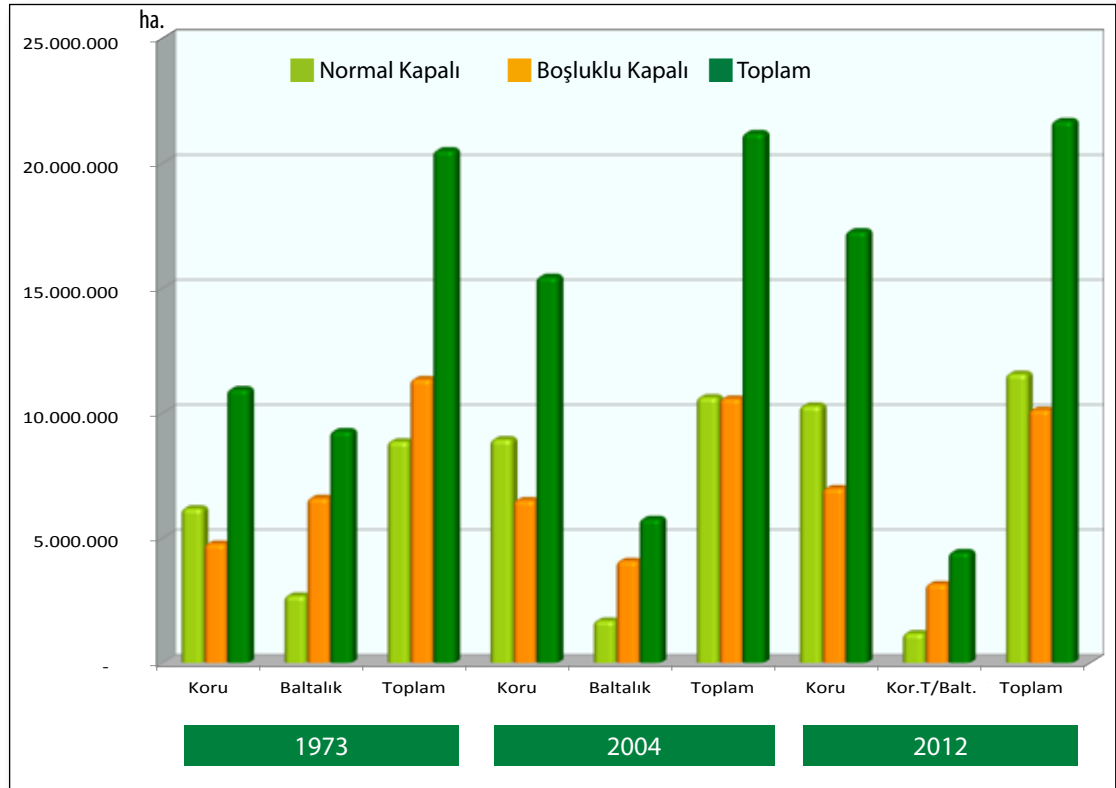

Tablo 4: Ormanların Envanterlere Göre Karşılaştırılması

İŞLETME ŞEKLİ		1973		2004		2012	
		ha	%	ha	%	ha	%
Koru	Normal Kapalı	6.176.899	31	8.940.215	42	10.281.728	47
	Boşluklu Kapalı	4.757.708	23	6.499.380	31	6.978.864	32
Koru Toplam		10.934.607	54	15.439.595	73	17.260.529	79
Kor.T/ Baltalık	Normal Kapalı	2.679.558	13	1.681.006	8	1.276.940	6
	Boşluklu Kapalı	6.585.131	33	4.068.146	19	3.140.602	15
Kor.T/Baltalık Toplam		9.264.689	46	5.749.152	27	4.417.542	21
Genel Orman	Normal Kapalı	8.856.457	44	10.621.221	50	11.558.668	53
	Boşluklu Kapalı	11.342.839	56	10.567.526	50	10.119.466	47
Genel Orman Toplam		20.199.296	100	21.188.747	100	21.678.134	100

Şekil 3: Ormanların İşletme Şekillerine Göre Normal Kapalı, Boşluklu Kapalı ve Toplam Alan Değişimi (ha)

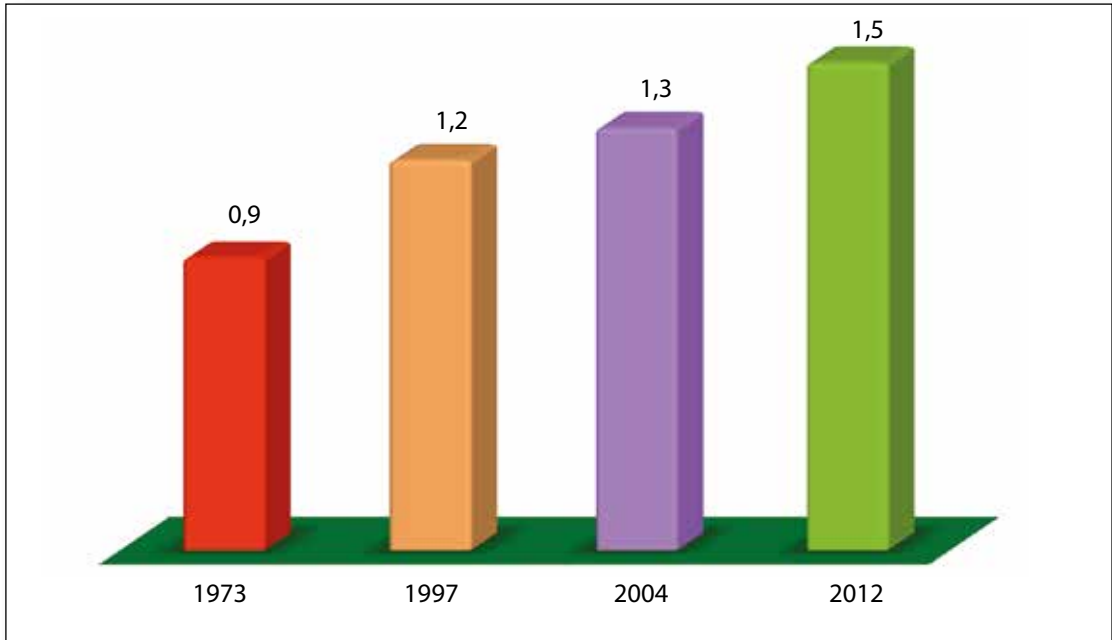

Servetin Karşılaştırılması

Türkiye ormanlarının ağaç serveti; ormanın ölçüldüğü dönemde, yaşayan ve üretim yapan, göğüs çapı 8 cm ve üzeri gövdelerin, m³ cinsinden dikili kabuklu silindirik gövde hacimleri toplamıdır. Buna göre; 1973 ile 2012 yılları arasında; ülke ormanlarının ağaç servetinde, yaklaşık 560 milyon m³ artış olmuştur. Bunun başlıca sebebi; orman alanındaki artış ile boşluklu kapalı orman alanlarının iyileştirilmesi gelmektedir.

Şekil 4: Yıllara Göre Servet Miktarı (milyar m³)

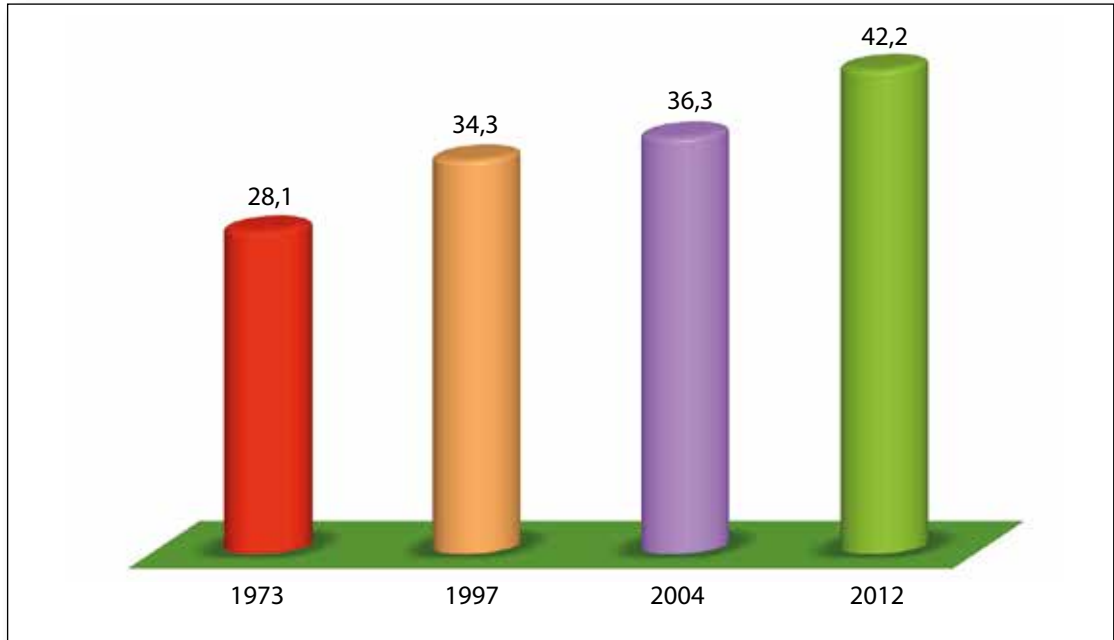

Artımın Karşılaştırılması

Yıllık cari artım; orman ağaçlarında bir vejetasyon (büyüme) döneminde meydana gelen boy ve çaptaki artış, yani orman servetindeki yıllık hacim artışı olup, m³ cinsinden hesaplanmaktadır. Buna göre; 1973 yılında yıllık cari artım toplamda 28 milyon m³ ve hektarda 1,4 m³ iken; 2012 yılında yıllık cari artım toplamda 42 milyon m³ ve hektarda 1,9 m³ olarak hesaplanmıştır. Bu artışın sebepleri arasında ülke ormanlarının verim gücündeki artışın yanı sıra, orman alanları ile servetindeki artış zikredilebilir.

Şekil 5: Yıllara Göre Artım Miktarı (milyon m³)

ORMANLARIN FONKSİYONLARI

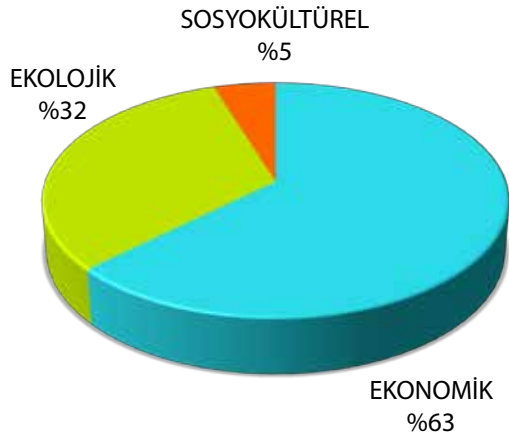
Ormanların fonksiyonlarını ve alanlarını belirlemek, sürdürülebilir orman yönetimi açısından önem arz etmektedir. 2000'li yılların başlarında, fonksiyonel planlama mantığı ile çalışmalara hız verilmiştir. Bu çerçevede ekosistem yaklaşımını, katılımı ve fonksiyonel planlamayı esas alan *"Ekosistem Tabanlı Fonksiyonel Orman Amenajman Yönetmeliği"* 05.02.2008 tarihli 26778 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konmuştur. Bu yönetmeliğe göre; devlet ormanlarının işletme gayeleri, ulusal ormancılık programı çerçevesinde, ormanların ekonomik, ekolojik, sosyal ve kültürel fonksiyonları dikkate alınarak, katılım ve ekosistem tabanlı fonksiyonel planlama yaklaşımı hedef alınarak, Orman Genel Müdürlüğü tarafından belirlenmekte, orman amenajman planları hazırlanmakta ve uygulanmaktadır.

Yenilenen planlara göre ülke ormanlarının ana fonksiyonlarına göre dağılımı yandaki tablo ve grafiklerde gösterilmiştir.

Şekil 6: Ormanların Ana Fonksiyonları ve Oranları

Tablo 5: Ormanların Ana Fonksiyonlara Dağılımı

Ana Fonksiyonlar	Normal Kapalı (ha)	Boşluklu Kapalı (ha)	Toplam (ha)	%
Ekonomik	7.941.865	5.679.694	13.621.559	63
Ekolojik	2.911.614	4.000.810	6.912.424	32
Sosyokültürel	705.189	438.962	1.144.151	5
Toplam	11.558.668	10.119.466	21.678.134	100

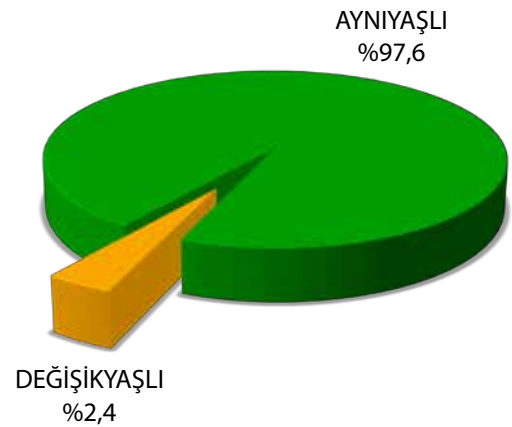
ORMANLARIN ORMAN FORMU, İŞLETME ŞEKLİ VE AĞAÇ TÜRÜ KARIŞIMLARINA GÖRE DAĞILIMI

Orman amenajmanı bakımından ormanlar aynıyaşlı ve değişikyaşlı olmak üzere ikiye ayrılır. 2012 yılı verilerine göre normal kapalı koru ormanlarının 11,1 milyon hektarlık büyük bölümü aynıyaşlı, göknar ağacının hâkim olduğu 420 bin hektarlık kısmı ise değişikyaşlıdır.

Tablo 6: Ormanların, Orman Formlarına Göre Dağılımı

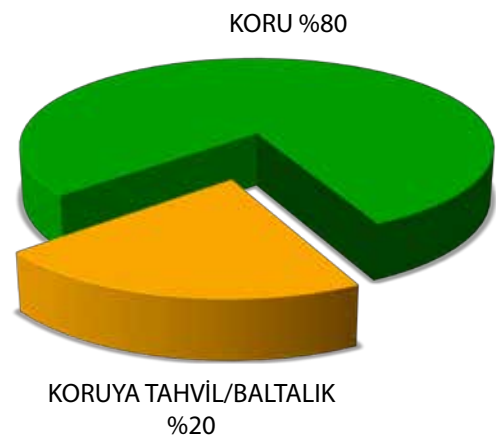
Orman Formu	Normal Kapalı (ha)	Boşluklu Kapalı (ha)	Toplam (ha)	%
Aynıyaşlı	11.138.854	10.013.972	21.152.826	97,6
Değişikyaşlı	419.814	105.494	525.308	2,4
Genel Toplam	11.558.668	10.119.466	21.678.134	100

Şekil 7: Aynıyaşlı ve Değişikyaşlı Koru Orman Alanlarının Toplam Normal Kapalı Koru Orman Alanına Oranları

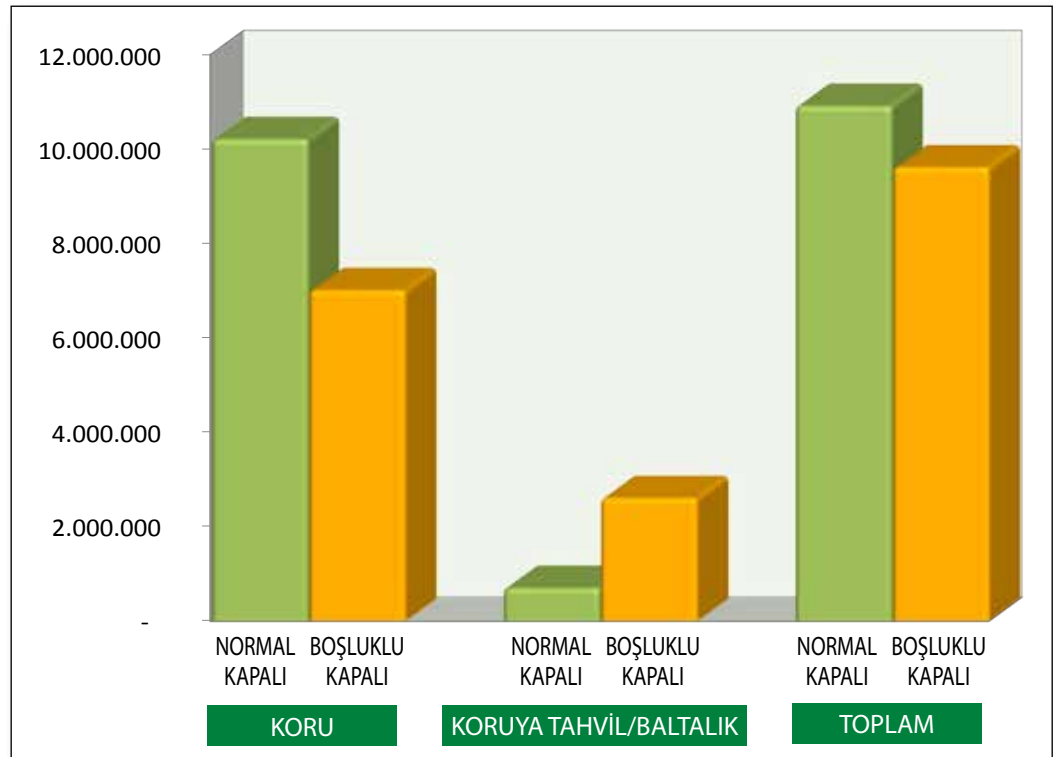
İşletme şekilleri bakımından ormanlar koru, baltalık ve korulu baltalık olmak üzere üçe ayrılır. Toplam orman alanımızın 17,2 milyon hektarı koru (%80) ve 4,5 milyon hektarı ise koruya tahvil/baltalık (%20) ormanıdır. Türkiye’de korulu baltalık ormanı mevcut değildir.

Şekil 8: Koru ve Koruya Tahvil/Baltalık Ormanların Genel Orman Alanına Oranları

Şekil 9: Koru ve Koruya Tahvil/Baltalık Ormanların Normal Kapalı ve Boşluklu Kapalı Alanları (ha)

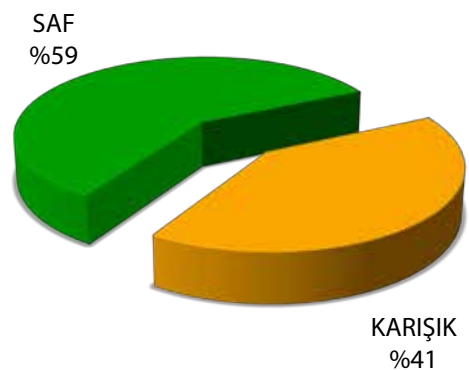

Toplam orman alanımızın 12,7 milyon ha'ı saf ormandır (karışıma giren ağaç türü oranı %10'dan az). Saf ormanların genel orman alanına oranı %59'dur. Yaklaşık 9 milyon ha orman ise karışık orman niteliğindedir.

Tablo 7: Ormanların Saf ve Karışık Olarak Dağılımı

Karışım	Normal Kapalı (ha)	Boşluklu Kapalı (ha)	Toplam (ha)	%
Saf	6.901.472	5.794.984	12.696.456	59
Karışık	4.657.196	4.324.482	8.981.678	41
Genel Toplam	11.558.668	10.119.466	21.678.134	100

Şekil 10: Ormanların Saf ve Karışık Olarak Dağılımı

ORMANLARIN AĞAÇ TÜRLERİNE VE GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI

Genel ormanlık alanın %35'ini yapraklı ormanlar (meşe, kayın, kızılğaç, kestane gürgen gibi ağaç türleri), %54'ünü iğne yapraklı (ibrelili) ormanlar (kızılçam, karaçam, sarıçam, göknar, ladin, sedir gibi ağaç türleri), %11'ini ise ibrelili-yapraklı karışık ormanlar kaplamaktadır.

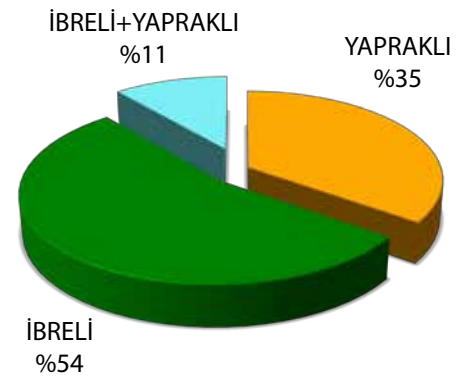
Ormanlarda yayılış alanı olarak en fazla kızılçam (5,9 milyon ha) yayılış göstermekte, ondan sonra alan büyüklüğü sırasına göre meşe türleri, karaçam, kayın, sarıçam, göknar, ardıç, sedir, ladin, kızılğaç, kestane, fıstıkçami, gürgen, ihlamur, dişbudak, kavak ve okaliptüs gelmektedir.

Ormanlarda yayılış gösteren ağaç türlerinin oluşturduğu ormanların normal kapalı, boşluklu kapalı ve toplam alanları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 8: Ormanların Ağaç Türü Gruplarına Göre Dağılımı (ha)

Karışım Durumu	Normal Kapalı	Boşluklu Kapalı	Toplam	%
İbrelili	6.792.336	4.983.059	11.775.395	54
Yapraklı	3.433.687	4.090.921	7.524.608	35
İbr.+Yapr Karışık	1.332.646	1.045.486	2.378.131	11
Toplam	11.558.668	10.119.466	21.678.134	100

Şekil 11: Ağaç Türü Gruplarının Genel Ormanlık Alana Oranı

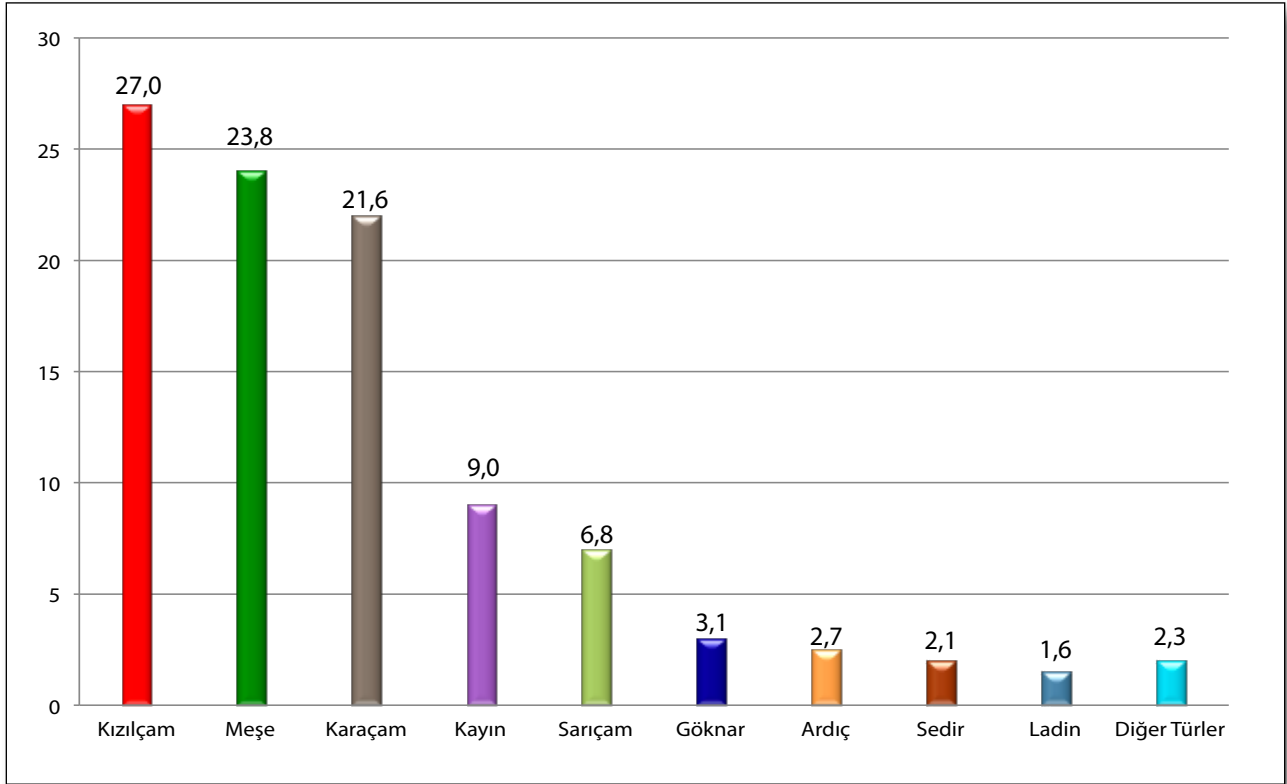
Tablo 9: Ormanların Asli Ağaç Türlerine Göre Dağılımı (ha)

Ağaç Türü	Normal Kapalı (ha)	Boşluklu Kapalı (ha)	Toplam (ha)	%
Kızılçam	3.207.914	2.646.759	5.854.673	27,00
Meşe	2.105.937	3.046.624	5.152.562	23,80
Karaçam	2.580.193	2.112.867	4.693.060	21,60
Kayın	1.621.257	340.403	1.961.660	9,00
Sarıçam	751.060	728.588	1.479.648	6,80
Göknar	406.989	263.400	670.390	3,10
Ardıç	91.234	484.081	575.315	2,70
Sedir	220.328	243.193	463.521	2,10
Ladin	230.212	104.260	334.472	1,60
Kızılğaç	99.984	41.134	141.119	0,70
Kestane	75.249	35.795	111.044	0,50
Fıstıkçami	60.889	28.139	89.028	0,40
Gürgen	15.235	4.727	19.962	0,10
Ihlamur	9.577	1.946	11.523	0,05
Dişbudak	8.495	948	9.444	0,04
Kavak	1.871	4.676	6.547	0,03
Okaliptüs	2.398	130	2.528	0,01
Diğer Türler	69.846	31.796	101.641	0,47
Genel Toplam	11.558.668	10.119.466	21.678.134	100,00

Diğer türler, servi, halepçami, sahilçami, radiata çami, duglaz, kayacak, çınar, sığla, fındık, defne, ceviz, kermes meşesi, kocayemiş, maki, ilgin, kıbrıs akasyası, yalancı akasya, üvez ile ismi belirtilmeyen birçok türü kapsamaktadır.

Şekil 12: İşletme Sınıfları Aslı Ağaç Türlerinin Yüzdelerik Dağılımı (%)

TÜRKİYE ORMANLARINDA TUTULAN KARBON VE ÜRETİLEN OKSİJEN MİKTARI

2012 yılı sonu itibarıyla Türkiye ormanlarında tutulan karbon miktarı yaklaşık 1,6 milyar ton olarak hesaplanmıştır. Yapılan hesaplamalara göre ülkemiz ormanları yıllık 38,7 milyon ton oksijen üretmektedir.

Tablo 10: Ülkemiz ormanlarında tutulan karbon ve üretilen oksijen miktarı

Karbon Miktarı (ton)	Oksijen Miktarı (ton)
1.565.139.456	38.742.666

ALAN, SERVET VE ARTIMIN ORMAN BÖLGE MÜDÜRLÜKLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Amasya Orman Bölge Müdürlüğü, yaklaşık 1,5 milyon hektar genel orman alanı ile en çok ormana sahip bölge müdürlüğüdür.

Kastamonu Orman Bölge Müdürlüğü, koru ormanlarında 191 milyon m³ ve koruya tahvil/baltalık ormanlarda 1,2 milyon ster ile servet bakımından en zengin olan bölge müdürlüğüdür.

Tablo 11: Alan, Servet ve Artımın Orman Bölge Müdürlüklerine Göre Dağılımı

Bölge Müdürlüğü	GENEL ORMANLIK ALAN			SERVET		ARTIM	
	Normal Kapalı (ha)	Boşluklu Kapalı (ha)	Toplam (ha)	Koru (m ³)	Kor.T/Balt. (ster)	Koru (m ³)	Kor.T/Balt. (ster)
ADANA	438.120	297.209	735.329	45.638.063	646.644	1.257.616	20.499
ADAPAZARI	296.945	52.329	349.274	30.340.980	6.641.085	1.046.052	430.800
AMASYA	840.015	628.038	1.468.053	79.096.621	2.500.228	2.215.108	90.627
ANKARA	353.225	336.862	690.087	43.639.750	555.740	1.113.564	18.238
ANTALYA	616.031	510.381	1.126.412	82.946.926	31.155	2.126.725	1.443
ARTVİN	210.443	190.503	400.946	53.887.153	597.951	1.159.062	15.790
BALIKESİR	723.511	451.472	1.174.983	90.635.161	2.758.768	2.757.347	179.555
BOLU	500.339	128.396	628.735	119.144.419	1.740	2.885.708	87
BURSA	491.462	268.130	759.592	51.830.500	7.872.703	1.530.507	525.077
DENİZLİ	412.515	378.543	791.058	39.121.117	652.758	1.059.212	26.488
ELAZIĞ	364.153	865.866	1.230.019	1.529.946	23.385.222	52.852	991.153
ERZURUM	168.446	293.934	462.380	24.636.289	950.009	559.222	39.538
ESKİŞEHİR	250.045	339.743	589.788	18.941.826	1.430.199	491.306	58.322
GİRESUN	336.524	185.831	522.355	63.796.084	573.403	1.775.028	12.798
ISPARTA	320.911	376.050	696.961	31.879.921	30.862	709.147	1.301
İSTANBUL	583.574	126.833	710.407	47.698.609	11.068.554	1.686.879	962.310
İZMİR	475.583	533.584	1.009.167	39.019.003	928.370	1.387.742	31.097
K.MARAŞ	337.187	482.207	819.394	30.097.998	369.403	920.052	34.999
KASTAMONU	938.328	311.664	1.250.592	191.390.115	1.202.801	5.292.311	26.025
MERSİN	372.931	447.096	820.027	35.592.676	150.444	898.066	3.054
MUĞLA	657.433	489.524	1.146.957	70.583.671	1.438.954	1.950.991	38.510
TRABZON	315.014	243.427	558.441	61.650.584	336.872	1.540.710	20.286
ZONGULDAK	518.907	77.170	596.077	112.712.260	13	2.774.297	0
KÜTAHYA	296.871	316.013	612.885	35.178.387	695.506	975.439	8.044
KONYA	197.217	536.543	733.760	11.003.963	2.023.347	261.549	69.162
KAYSERİ	250.320	350.131	600.451	11.600.474	3.344.095	264.600	181.807
ŞANLIURFA	292.018	901.987	1.194.005	913.439	23.077.979	21.262	835.339
TOPLAM	11.558.668	10.119.466	21.678.134	1.424.505.934	93.264.805	38.712.353	4.622.349

Kor.T/Balt. : Koruya Tahvil / Baltalık

SONUÇ

Sürdürülebilir orman yönetiminin temelini oluşturan orman amenajman planları, ekosistem tabanlı fonksiyonel planlama anlayışıyla yürürlükte bulunan Orman Amenajman Yönetmeliği'ne göre hazırlanmaktadır.

Uygulama süresi biten orman amenajman planlarının yenilenmesi için her yıl çeşitli orman bölge müdürlüklerinde, genellikle 2 milyon hektar civarında alanı kapsayan orman planlama işleri, Orman İdaresi ve Planlama Dairesi Başkanlığının denetiminde yaptırılmaktadır.

Yenilenen planlar ile ulusal orman envanterimiz güncellenmekte, yıllar itibarıyla değişim durumları takip edilmekte, karşılaştırma ve analizler yapılarak orman varlığımızın korunması, geliştirilmesi ve faydalanma durumları ulusal düzeyde değerlendirilmekte, ulusal ormancılık istatistiklerine veri ve bilgi sağlanmaktadır.

Ormanların büyüklüğü ve değişimleri bakımından, bugüne kadar gerçekleştirilen orman envanter değerlendirme sonuçlarına göre genel ormanlık alanın büyüklüğü; ilk envanter dönemi olan 1963–1972 yıllarında 20,2 milyon hektar (% 26,1) ve son envanter yılı olan 2012'de 21,7 milyon hektar (% 27,6) olarak tespit edilmiştir. Bu envanter sonuçlarına göre ormanlık alanda son 40 yılda yaklaşık 1,5 milyon hektarlık artış olduğu görülmektedir.

İlk envanter döneminde ormanın toplam serveti 935,5 milyon m³ ve son envanter döneminde ise 1,5 milyar m³ olarak tespit edilmiştir. Buna göre 1973 ile 2012 dönemi arasında ülke ormanlarının ağaç servetinde yaklaşık 560 milyon m³ artış olmuştur.

Servet ve alanda artışın başlıca sebepleri arasında başta ağaçlandırma çalışmaları olmak üzere, yıllık üretimin düşük tutulması, orman ve civarında yaşayan halkın şehirlere göç etmesi, boşluklu kapalı ormanların iyileştirilmesi ile envanter teknikleri ve araçlarının farklılaşması sayılabilir.

Türkiye ormanları ile ilgili alan, servet, artım, ağaç türü, orman formları vb. veri ihtiyaçları, orman amenajman planları için büyük emek verilerek toplanan detaylı verilerden elde edildiği için, yüksek güvenilirliğe sahiptir. Ormanlar ile ilgili bütün çalışmaların temelini orman amenajman planları oluşturduğu için ormancılığın gelişmesine paralel olarak ortaya çıkan yeni bilgi ihtiyaçları amenajman planlama aşamasında karşılanmaktadır.

Kaynakça

AYTUĞ, B. 1976. Orman Tanımlaması ve Bu Tanımlamada Yer Alan Ağaç, Ağaççık ve Çalı Kavramları, I. Orman Kadastro Semineri, OGM Yayın No.: 607/13, ANKARA.

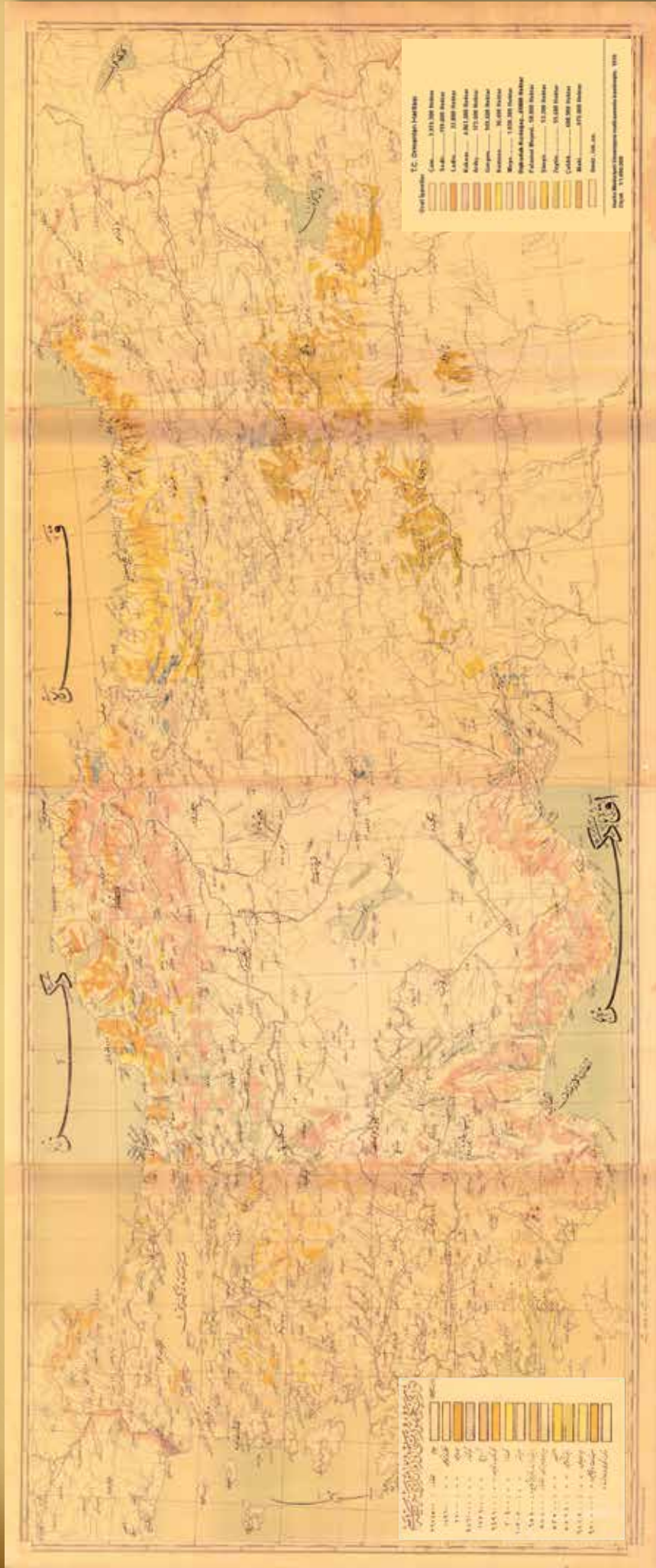
ERASLAN, İ., 1982, Orman Amenajmanı, İ.Ü. Yayın No.: 3010, Orman Fakültesi No.: 318, İstanbul.

OGM, 2006. Orman Varlığımız. Orman Genel Müdürlüğü, ANKARA.

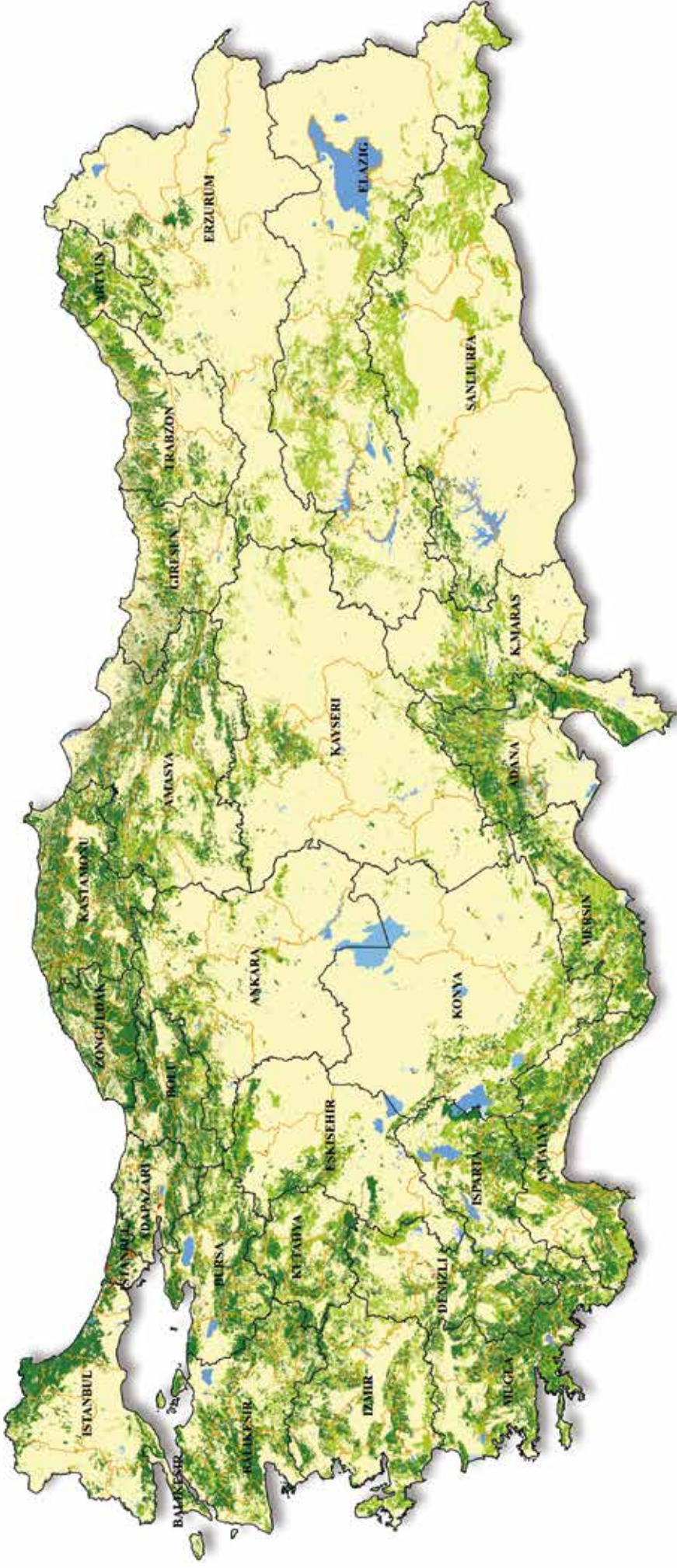
ORMANSU, 2010. Ormancılık İstatistikleri (Forestry Statistics) 2010. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, ANKARA.

TÜRKİYE ORMAN VARLIĞI HARİTASI (1926)

TÜRKİYE ORMAN VARLIĞI HARİTASI (2012)

ÖZEL İŞARETLER

- NORMAL ORMAN
- BOZUK ORMAN
- AÇIK ALANLAR
- ÖZEL ORMAN
- BATAKLIK
- GÖLLER-BARAJLAR
- BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ SINIRI
- İŞLETME MÜDÜRLÜĞÜ SINIRI

www.ogm.gov.tr

köklerinde hayat var...

